

CEZARY SŁAWIŃSKI*

Profesor Jan Marian Gliński (1933–2020)

Profesor dr hab. Jan Gliński urodził się 4 kwietnia 1933 r. w Pińsku. Studia wyższe odbywał w latach 1951–1956 na Wydziale Rolniczym UMCS i w Wyższej Szkole Rolniczej w Lublinie, gdzie uzyskał stopień magistra inżyniera rolnictwa. Pracując od 1954 r. w Katedrze Gleboznawstwa Wyższej Szkoły Rolniczej w Lublinie, w 1964 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk rolniczych na podstawie pracy pt. *Formy miedzi w glebach Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego*. Stopień naukowy doktora habilitowanego nauk rolniczych uzyskał w roku 1968 na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Wpływ niektórych czynników glebotwórczych na zawartość i rozmieszczenie mikroskładników w profilach glebowych*. Od 1971 r. pracował w Zakładzie Agrofizyki Polskiej Akademii Nauk w Lublinie. W wymienionych placówkach zajmował kolejno stanowiska: laboranta, p.o. asystenta, starszego asystenta i adiunkta. Z dniem 1 czerwca 1969 r. został powołany na stanowisko docenta. W 1974 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego nauk rolniczych, a w 1980 r. tytuł profesora zwyczajnego. Na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk został wybrany w roku 1991, natomiast na członka rzeczywistego w roku 2002. W latach 1958–1959 odbył dziesięciomiesięczny staż naukowy z zakresu spektrografii, mineralogii i kartografii gleb w Międzynarodowym Naukowym Centrum Rolniczym w Wageningen, a w roku 1965 jednomiesięczne przeszkolenie spektrograficzne w Instytucie Gleboznawstwa im. Dokuczajewa w Moskwie. Ponadto Profesor wyjeżdżał na międzynarodowe zjazdy i kongresy naukowe do wielu państw, gdzie wygłaszał referaty i komunikaty naukowe z zakresu prowadzonych przez Niego badań. W roku 1982 prof. dr hab. Jan Gliński został najpierw kierownikiem Zakładu, a później dyrektorem Instytutu Agrofizyki, którym kierował do roku 2003. Lata 70. w Zakładzie Agrofizyki to czas, w którym pozyskano od miasta kilka lokali, w których ulokowano administrację – ul. Krakowskie Przedmieście oraz pracownie Zakładu – ul. Przemysłowa i ul. Próchniaka. Z inicjatywy m.in. prof. Jana Glińskiego rozpoczęto również w tym czasie budowę budynku przy ul. Doświadczalnej. Budynek ten ukończono w roku 1977, co w sposób zdecydowany przyczyniło się do poprawy warunków pracy

* Prof. dr hab. Cezary Sławiński (c.slawinski@ipan.lublin.pl), członek korespondent PAN, Instytut Agrofizyki PAN, Lublin

w Zakładzie. W tym okresie badania naukowe Instytutu koncentrowały się na zastosowaniu metod charakterystycznych dla nauk ścisłych w rolnictwie. W roku 1986 Zakład Agrofizyki został przekształcony w Instytut Agrofizyki, a w roku 1987 oddany został do użytku obecny główny budynek Instytutu. W tym roku dyrekcja, administracja i wszystkie jednostki naukowe Instytutu zostały przeniesione na ul. Doświadczalną, co w sposób zdecydowany poprawiło komfort pracy. W 1989 r. Instytut uzyskał prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk rolniczych w zakresie agrotechniki, a z chwilą zmiany wykazu dziedzin i dyscyplin naukowych – w zakresie agronomii. W 1992 r. Instytut uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie agronomii – agrofizyki. W roku 1990 Instytutowi nadano imię założyciela prof. dra hab. Bohdana Dobrzańskiego, członka rzeczywistego PAN. W roku 1998 Instytut uzyskał osobowość prawną i został wpisany do rejestru instytutów Polskiej Akademii Nauk. Koniec XX wieku to intensywne prace w Instytucie, m.in. nad rozwojem technik pomiarowych do monitorowania stanu środowiska. Należy podkreślić, że lata 90. XX wieku to również silny rozwój współpracy międzynarodowej, który zaowocował uzyskaniem pierwszych grantów europejskich. Z racji pełnionej funkcji w Instytucie Agrofizyki Pan Profesor odpowiadał za współpracę naukową z 32 placówkami zagranicznymi w: Anglii, Austrii, Białorusi, Bułgarii, Chinach, Czechach, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Izraelu, Japonii, Niemczech, Rosji, Rumunii, Słowacji, Szwecji, Ukrainie, Węgrzech i USA. Prof. Jan Gliński wprowadził Instytut w XXI wiek w dobrej kondycji zarówno finansowej, jak też merytorycznej. W roku 2003 stery kierowania Instytutem Agrofizyki przekazał Panu Profesorowi Ryszardowi Walczakowi, członkowi korespondentowi PAN.

Dorobek naukowy prof. Glińskiego składa się łącznie z ponad 350 prac (26 monografii, 220 studiów i rozpraw naukowych, 5 książek, 18 patentów). Dorobek naukowy Pana Profesora koncentrował się głównie na zagadnieniach fizykochemicznych właściwości gleb, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków oksydoredukcyjnych gleb. Pod kierunkiem Profesora opracowano trzy metody wyznaczania potencjałów elektrokineetycznych materiału glebowego w oparciu o zjawiska: elektroforezy, elektroosmozy i potencjału przepływu. Dzięki nim można było dokładniej poznać procesy fizykochemiczne zachodzące w glebach, decydujące o zjawiskach sorpcji jonów i kształtowaniu się struktury agregatowej gleby. Jako unikatowe należy uznać badanie warunków natlenienia gleb i ich wpływu na procesy glebowe oraz na kiełkowanie roślin. Przeprowadzone pod kierunkiem Profesora doświadczenia modelowe pozwoliły ustalić współzależności wielu procesów fizykochemicznych i natlenienia gleb, jak też wykazać znaczenie tlenu glebowego w pierwszych stadiach rozwoju roślin uprawnych. Wyniki tych badań prezentowane były m.in. na Międzynarodowych Kongresach Gleboznawczych w: Edmonton, Hamburgu, Kioto, Acapulco i Montpellier.

Opierając się na wcześniej opracowanych metodach wyznaczania powierzchni właściwej gleb, Pan Profesor przeprowadził wspólnie ze współpracownikami masowe oznaczenia tej właściwości w ważniejszych jednostkach glebowych Polski, a uzyskane wyniki podsumował w dwóch monografiach: *Powierzchnia właściwa gleb Polski* i *Przestrzenna charakterystyka powierzchni właściwej gleb ornych Polski* opublikowanych w Acta Agrophysica.

W zespole kierowanym przez prof. Jana Glińskiego zostało przygotowanych 6 rozpraw habilitacyjnych, 10 prac doktorskich, w tym 6 pod bezpośrednim promotorstwem Pana Profesora, 30 prac magisterskich oraz opublikowano 120 rozpraw naukowych z zakresu fizykochemii gleb.

Wyniki badań dotyczące natlenienia gleb zaowocowały dwiema współautorskimi książkami wydanymi w USA przez wydawnictwo CRC Press: *Soil Aeration and its Role for Plants* wydanej w 1985 roku oraz *Soil Physical Conditions and Plant Roots* wydanej w roku 1990, a także rozdziałem książki nt. zagęszczenia gleb, wydanej przez Elsevier w Holandii, oraz obszernego opracowania do Encyklopedii Soil Science, wydanej przez wydawnictwo Springer. Publikacje te przedstawiają własne i współautorskie wyniki badań Profesora na tle bogatej literatury światowej. Zaowocowały one również opracowaniem i wydaniem w 1996 r. *Atlasu oksydoredukcyjnych właściwości gleb ornych Polski* oraz wydanej w roku 2000 monografii *Agroekologiczne aspekty warunków tlenowych gleb ornych*. Jednym z ważniejszych opracowań, które wyszły spod ręki Pana Profesora, jest *Encyclopedia of Agrophysics* wydana przez wydawnictwo Springer, a której Profesor jest współredaktorem. Pozycja ta jest jedną z najczęściej cytowanych książek, w której zawarte są informacje dotyczące zagadnień z zakresu szeroko rozumianej agrofizyki. Profesor Jan Gliński zainicjował i współuczestniczył również w opracowywaniu sześciójzycznego słownictwa agrofizycznego.

Profesor był redaktorem naczelnym wydawnictwa ciągłego Instytutu Agrofizyki PAN International Agrophysics i TEK Komisji Oddziału PAN w Lublinie. Brał udział w organizowanych przez Instytut Agrofizyki kursach szkoleniowych, konferencjach i sympozjach krajowych oraz zagranicznych, w tym 6. Międzynarodowej Konferencji Agrofizycznej (Lublin, 1997 r.). Ponadto współpracował z Wszechnicą PAN, gdzie poprzez wykłady popularyzował zagadnienia agrofizyki. Był członkiem Międzynarodowego i Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, w którym przez 6 lat pełnił funkcję sekretarza oraz przewodniczącego Oddziału PTG w Lublinie. Był również sekretarzem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, wieloletnim sekretarzem naukowym Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN (1978–1983), członkiem Komitetu Agrofizyki PAN (1987–1989) oraz członkiem Komitetu Terminologii PAN, działał w Komisji Chemii Gleb PTG, a od 1987 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Fizyki Gleby Międzynarodowego Towarzystwa Gleboznawczego. Od 1998 r. pełnił funkcję wiceprezesa, a od roku 2001

prezesa Lubelskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk. W latach 2003–2006 był przewodniczącym Rady Naukowej Instytutu Agrofizyki PAN.

Był członkiem zagranicznym Słowackiej Akademii Nauk Rolniczych, członkiem honorowym Międzynarodowej Unii Towarzystw Gleboznawczych oraz członkiem Academia Europaea w Londynie. Wyjeżdżał często jako *visiting professor* do wielu placówek naukowych w Belgii, Hiszpanii, we Włoszech, Francji, Niemczech, Holandii, Szwecji, Anglii.

W ramach zainteresowań, a także koordynacji badań, prowadził szeroką współpracę z licznymi ośrodkami naukowymi w kraju: wyższymi uczelniami, placówkami PAN i instytutami resortowymi. Profesor Gliński brał czynny udział w wielu konferencjach, sympozjach, seminariach i kongresach naukowych, na których przedstawiał wyniki swoich badań, a także był inicjatorem i organizatorem wielu międzynarodowych konferencji i seminariów z zakresu agrofizyki organizowanych w Instytucie. Uczestniczył również w działalności organizacyjnej w zakresie popularyzacji i upowszechniania nauki.

Za swoją działalność naukową otrzymał Pan Profesor dwie zespołowe nagrody I stopnia Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, zespołową nagrodę Wydziału V PAN oraz 5 zespołowych nagród Sekretarza Naukowego PAN. Otrzymał również Medal „Za zasługi dla Lubelszczyzny” i Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, Nagrody Sekretarza Naukowego PAN w latach 1981, 1985, 1987, 1988, 1990 oraz nagrodę Wydziału V PAN w roku 1973. Uehonorowany także został Krzyżami Zasługi: Brązowym w 1972 roku, Złotym w roku 1979 oraz Kawalerskim w 1988 roku, Oficerskim 1995 i Komandorskim w 2003 roku. Został wyróżniony również Medalem im. Michała Oczapowskiego Wydziału V PAN w 2007 roku oraz Dyplomem Honorowym Rady Ministrów Ukrainy w roku 2006.

W roku 2010 prof. Jan Gliński został uehonorowany tytułem doktora *honoris causa* Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Natomiast w roku 2011 doktorat *honoris causa* otrzymał na Lwowskim Narodowym Uniwersytecie Rolniczym w Dublinach oraz Wschodnioukraińskim Narodowym Uniwersytecie im. Wolodymyra Dahla w Ługańsku na Ukrainie.

Profesor Jan Gliński był wybitnym uczonym i organizatorem nauki, człowiekiem życzliwym i koleżeńskim. Każdemu służył radą i pomocą. Dla współpracowników był autorytetem naukowym i moralnym. Pan Profesor zmarł w wieku 86 lat. W uroczystościach pogrzebowych, które odbyły się 10 stycznia 2020 r. na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie, obok rodziny wzięli udział liczni przedstawiciele Polskiej Akademii Nauk, społeczności akademickiej, władz lokalnych oraz współpracownicy i przyjaciele.

Profesor Jan Marian Gliński (1933–2020)

Professor Jan Gliński was born on 4 April 1933 in Plińsk. He graduated from the Lublin Higher School of Agriculture, where he obtained his Master of Engineering Degree in Agriculture. In 1964, ten years after beginning his work at the School at the Soil Science Department, he was awarded a doctoral degree for his *Copper forms in soils of the Łęczyńsko-Włodawskie Lakeland* dissertation, and in 1968 he obtained a postdoctoral degree in the field of agricultural sciences on the basis of his thesis *Impact of some soil-forming factors on the content and distribution of micronutrients in soil profiles*. In 1971 Jan Gliński began his work at the Department of Agrophysics of the Polish Academy of Sciences (PAS) in Lublin. Three years later he was granted the title of associate professor, and in 1980 he was promoted to full professor. Soon he became the head of the Department, and in 1987 the director of the Institute of Agrophysics, Polish Academy of Sciences (in 1986 the Department of Agrophysics, PAS became the Institute of Agrophysics, PAS), the post he held till 2003. Polish Academy of Sciences elected him as a corresponding member in 1991, and in 2002 he became a full member of the Academy. Professor's scientific achievements consist of over 350 works (i.a. 26 monographs, 220 studies and dissertations, 5 books, 18 patents). His scientific work was focused mainly on the physicochemical soil properties, with particular regard to soil oxidoreductive processes. His soil oxygenation research resulted in two co-authored books: *Soil Aeration and its Role for Plants* (1985) and *Soil Physical Conditions and Plant Roots* (1990), published in the US by CRC Press. Professor Gliński was awarded the title of Doctor Honoris Causa from the University of Life Sciences in Lublin (2010) and from the Lviv National Agrarian University in Dublany and the Volodymyr Dahl East-Ukrainian National University (2011). Professor Jan Gliński was a remarkable scientist and scholar, a kind, warm and friendly man, who always stayed willing to serve us with professional advice and support. His colleagues will remember him as their moral and academic authority. Professor died at the age of 86. The funeral service was held on 10 January 2020 at the Lipowa Cemetery in Lublin. Along with the family, numerous representatives of the Polish Academy of Sciences, academic community, local authorities and Professor's colleagues and friends attended the ceremony.

Key words: Jan Marian Gliński, agriculture, agrophysics, soil science, soil oxygenation

